

Štruktúra vlastného imania kapitálovej obchodnej spoločnosti

Anna Šlosárová¹

Abstrakt

Informácie o vlastnom imaní obchodnej spoločnosti prezentované v účtovnej závierke sú pre používateľov, najmä pre vlastníkov, jedny z najdôležitejších. V príspevku sa zaoberáme štruktúrou vlastného imania kapitálovej obchodnej spoločnosti. Cieľom príspevku je analyzovať štruktúru vlastného imania teoreticky a overiť splnenie teoretických požiadaviek na vykazovanie informácií o vlastnom imaní v účtovných závierkach konkrétnych akciových spoločností. Na tento účel analyzujeme teoretické východiská skúmania štruktúry vlastného imania kapitálových obchodných spoločností so zameraním na podstatu členenia položiek vlastného imania z hľadiska obchodného práva, pre potreby účtovania a pre potreby vykazovania v súvahe. Poukazujeme tiež na aktuálne osobitosti v oblasti štruktúry vlastného imania kapitálových obchodných spoločností, za ktoré považujeme tvorbu rezervného fondu na vlastné akcie a kapitálového fondu z príspevkov. Správnosť vykázania informácií o vlastnom imaní v položkách rezervný fond na vlastné akcie a kapitálový fond z príspevkov overujeme na účtovných závierkach konkrétnych akciových spoločností.

Kľúčové slová

vlastné imanie, kapitálová obchodná spoločnosť, položky vlastného imania

Abstract

Information about trading company equity presented in the financial statements are for users, especially owners, one of the most important. In the contribution, we deal with the structure of equity of capital trading company. The aim of the contribution is to analyse structure of equity in theory and to check up the fulfilment of theoretic requirements for presentation of equity information in financial statements of particular joint stock companies. For this purpose we analyse theoretical background of investigation of capital trading companies' equity structure with focus on the nature equity items' classification from the business law point of view, for accounting purposes and for balance sheet presentation purposes. We also point to actual specifications in the area of capital trading companies 'equity structure, like creation of reserve fund for own shares and capital fund from subscriptions. We check the accuracy of information presentation about equity, in the items reserve fund for own shares and capital fund from subscriptions, using the financial statements of particular joint stock companies.

Key words

Equity, capital trading company, equity items

JEL classification

K11, M40, M41

¹ Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, anna.slosarova@euba.sk.

1 Úvod

Vlastné imanie, ako spoločné označenie vlastných zdrojov majetku, predstavuje po právnej stránke nárok vlastníkov na majetok účtovnej jednotky. Je to logické, pretože dôležitú časť vlastného imania tvoria vklady vlastníkov do účtovnej jednotky. Druhú časť vlastného imania vytvára účtovná jednotka vlastnou činnosťou, avšak na dosahovanie pozitívneho výsledku hospodárenia využíva majetok, ktorý vlastníci vložili (investovali) do podnikania. Je preto správne, že majú nárok aj na túto časť vlastného imania. Ďalšia časť vlastného imania vzniká precenením majetku a záväzkov na reálnu hodnotu, ktoré nevplyva na výsledok hospodárenia. Táto časť je z hľadiska stability výšky vlastného imania najmenej stabilná, pretože nezávisí od činnosti účtovnej jednotky, ale od mnohých faktorov, ktoré vplyvajú na stanovenie reálnej hodnoty.

Objektom skúmania príspevku je vlastné imanie obchodnej spoločnosti, pričom sa zameriavame len na kapitálové obchodné spoločnosti. Cieľom príspevku je analyzovať štruktúru vlastného imania teoreticky a overiť splnenie teoretických požiadaviek na vykazovanie informácií o vlastnom imaní v účtovných závierkach konkrétnych akciových spoločností.

Na účely splnenia cieľa príspevku najskôr uvádzame teoretické východiská skúmania štruktúry vlastného imania kapitálových obchodných spoločností, kde sa zameriavame na podstatu členenia položiek vlastného imania z hľadiska obchodného práva, členenia položiek vlastného imania pre potreby účtovania a pre potreby vykazovania v súvahe.

V samostatnej časti príspevku poukazujeme na aktuálne osobitosti v oblasti vlastného imania kapitálových obchodných spoločností, za ktoré považujeme tvorbu rezervného fondu na vlastné akcie a vlastné podiely a kapitálového fondu z príspevkov.

Správnosť vykazovania informácií o vlastnom imaní, s prihliadnutím na v súčasnosti aktuálne požiadavky (najmä s účinnosťou od 1. 1. 2018), overujeme na informáciách prezentovaných v troch účtovných závierkach účtovných jednotiek z oblasti výroby strojov a zariadení SK NACE 28 Výroba strojov a zariadení, zverejnených vo verejnej časti registra účtovných závierok.

2 Teoretické východiská skúmania štruktúry vlastného imania kapitálových obchodných spoločností

Podľa § 6 ods. 4 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“): „Vlastné imanie tvoria vlastné zdroje financovania obchodného majetku podnikateľa podľa osobitného predpisu.“ Za osobitný predpis na tieto účely sa považuje zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“). V samotnom zákone o účtovníctve pojem vlastné imanie nie je definovaný. Predmetom účtovníctva však podľa § 2 ods. 2 a 3 je účtovanie a vykazovanie skutočností o rozdiel majetku a záväzkov. Podľa § 59 ods. 1 opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov (ďalej len „postupy účtovania pre podnikateľov“) vlastné imanie predstavuje rozdiel majetku a záväzkov.

Obchodno-právna legislatíva v SR (Obchodný zákonník) v oblasti vlastného imania vychádza zo *Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/30/EÚ z 25. októbra 2012 o koordinácii ochranných opatrení, ktoré členské štáty vyžadujú od obchodných spoločností na ochranu záujmov spoločníkov a tretích osôb v zmysle druhého odseku článku 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, pokiaľ ide o zakladanie akciových spoločností a udržiavanie a zmenu ich základného imania, s cieľom dosiahnuť rovnocennosť týchto opatrení, ktorá okrem iného upravuje na úrovni európskej legislatívy aj problematiku ostatných kapitálových fondov.*

Účtovná legislatíva v SR (zákon o účtovníctve, postupy účtovania pre podnikateľov) v oblasti vlastného imania implementovala ustanovenia *Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných zvierkach, konsolidovaných účtovných zvierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS*.

Podľa § 56 ods. 1 Obchodného zákonníka: „Obchodná spoločnosť (ďalej len „spoločnosť“) je právnickou osobou založenou za účelom podnikania.“ Obchodnými spoločnosťami sú verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť a jednoduchá spoločnosť na akcie. Podľa charakteristiky jednotlivých typov obchodných spoločností môžeme obchodné spoločnosti rozdeliť do troch základných skupín, ktoré predstavujú formy obchodných spoločností (Máziková, Ondrušová, Senesi, 2016): osobné obchodné spoločnosti, kapitálové obchodné spoločnosti a zmiešané obchodné spoločnosti.

Kapitálové obchodné spoločnosti sa vyznačujú kapitálovou účasťou spoločníkov na podnikaní spoločnosti; takýmito spoločnosťami sú akciová spoločnosť a spoločnosť s ručením obmedzeným. V akciovej spoločnosti (vrátane jednoduchej spoločnosti na akcie) sa vytvára povinne základné imanie (vklad základného kapitálu do spoločnosti). Akcionár ako spoločník akciovej spoločnosti neručí za záväzky spoločnosti. (Obchodný zákonník, § 154 ods. 1) V spoločnosti s ručením obmedzeným sa tiež povinne vytvára základné imanie. Ručenie spoločníka za záväzky spoločnosti je obmedzené výškou jeho nesplateného vkladu zapísaného v obchodnom registri. (Obchodný zákonník, § 106)

2.1 Členenie položiek vlastného imania z hľadiska obchodného práva

Vlastné imanie je súborné označenie pre viaceré konkrétne položky. V kapitálovej obchodnej spoločnosti možno **v závislosti od pôvodu** rozdeliť vlastné imanie na tri skupiny položiek:

- externé zdroje financovania majetku,
- interné zdroje financovania majetku,
- zdroje z precenenia majetku a záväzkov.

Rozdelenie položiek vlastného imania podľa pôvodu je uvedené v tabuľke 1.

Tab. 1: Rozdelenie položiek vlastného imania podľa pôvodu

Položky vlastného imania	Externé zdroje	Interné zdroje	Zdroje z precenenia
Základné imanie	X		
Emisné ážio	X		
Ostatné kapitálové fondy	X		
Oceňovacie rozdiely			X
Zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov	X		
Fondy tvorené zo zisku		X	
Prevedené výsledky hospodárenia minulých rokov		X	
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení daňou z príjmov		X	

Zdroj: Vlastné spracovanie

Externými zdrojmi majetku (t. j. zdrojmi financovania majetku spoločnosti plynúcimi z prostredia mimo účtovnej jednotky) sú vklady spoločníkov, ktoré môžu mať viaceré formy. V tabuľke 2 je uvedená stručná charakteristika jednotlivých **externých zdrojov financovania majetku**.

Tab. 2: Charakteristika externých zdrojov financovania majetku

Externý zdroj majetku	Charakteristika
Základné imanie	Základné imanie spoločnosti je peňažné vyjadrenie súhrnu peňažných i nepeňažných vkladov všetkých spoločníkov do spoločnosti. (§ 58 ods. 1 Obchodného zákonníka)
Emisné ážio	Ak je emisný kurz akcie vyšší ako jej menovitá hodnota, suma prevyšujúca menovitú hodnotu akcie je emisné ážio. (§ 157 ods. 2 Obchodného zákonníka)
Ostatné kapitálové fondy	Sú zdrojom majetku, ktoré účtovná jednotka získa formou peňažných príspevkov a nepeňažných príspevkov do kapitálového fondu z príspevkov. Napríklad bezodplatne nadobudnutý majetok od akcionárov a spoločníkov. (§ 59 ods. 6 postupov účtovania pre podnikateľov)
Zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov	Rezervný fond vytvorený už pri vzniku spoločnosti alebo pri zvyšovaní základného imania príplatkami spoločníkov nad výšku vkladov alebo nad menovitú hodnotu akcií. (§ 67 ods. 2 Obchodného zákonníka)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe príslušných právnych noriem

Na doplnenie charakteristiky externých zdrojov financovania majetku kapitálových obchodných spoločností v ďalšom texte uvádzame niektoré informácie z Obchodného zákonníka.

Základné imanie sa vytvára povinne v spoločnosti s ručením obmedzeným, v akciovej spoločnosti a v jednoduchej spoločnosti na akcie. Jeho výška sa zapisuje do obchodného registra. (§ 58 ods. 2 Obchodného zákonníka)

Podľa § 59 ods. 1 Obchodného zákonníka „Vkladom spoločníka je súhrn peňažných prostriedkov (ďalej len „peňažný vklad“) a iných peniazmi ocenených hodnôt (ďalej len „nepenajžný vklad“), ktoré spoločník vkladá do spoločnosti a podieľa sa nimi na výsledku podnikania spoločnosti.“

Podľa § 157 ods. 2 Obchodného zákonníka „Emisný kurz akcie nesmie byť nižší, ako je menovitá hodnota akcie. Ak je emisný kurz akcie vyšší ako jej menovitá hodnota, suma prevyšujúca menovitú hodnotu akcie je emisné ážio. Ak pri splácaní emisného kurzu akcie platená suma nestačí na splatenie menovitej hodnoty alebo jej časti a emisného ážia, započítava sa najprv na plnenie povinnosti splatiť emisné ážio.“

Podľa § 67 ods. 2 Obchodného zákonníka „Ak zákon neustanovuje povinnosť vytvoriť rezervný fond už pri vzniku spoločnosti, vytvára rezervný fond povinne spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť zo zisku bežného účtovného obdobia vykázaného v schválenej riadnej individuálnej účtovnej závierke (ďalej len „čistý zisk“). Rezervný fond možno vytvoriť už pri vzniku spoločnosti alebo pri zvyšovaní základného imania príplatkami spoločníkov nad výšku vkladov alebo nad menovitú hodnotu akcií.“ Podiel na zisku spoločnosti možno určiť až po doplnení rezervného fondu v súlade s Obchodným zákonníkom, spoločenskou zmluvou alebo stanovami.

V tabuľke 3 je uvedená stručná charakteristika **interných zdrojov financovania majetku** kapitálovej obchodnej spoločnosti.

Tab. 3: Charakteristika interných zdrojov financovania majetku

Interný zdroj majetku	Charakteristika
Fondy tvorené zo zisku	Napr. zákonný rezervný fond, fondy zo zisku tvorené na základe rozhodnutia štatutárneho orgánu a ostatné fondy tvorené zo zisku.
Prevedené výsledky hospodárenia minulých rokov	Vznikajú sumarizáciou nerozdelených ziskov a neuhradených strát z predchádzajúcich účtovných období.
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení daňou z príjmov	Zisk alebo strata, ktoré účtovná jednotka vyčíslila a vykáže v účtovnej závierke zostavenej za obdobie, za ktoré sa zostavuje účtovná závierka.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe príslušných právnych noriem

Interné zdroje financovania spoločnosti súvisia s dosiahnutým výsledkom hospodárenia (ziskom/stratou) bežného aj predchádzajúcich účtovných období a sú nimi aj rôzne fondy, ktoré sa vytvárajú pri rozdeľovaní zisku.

Oceňovacie rozdiely vznikajú a účtujú sa pri preceňovaní majetku a záväzkov na reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, v prípade, keď sa podľa postupov účtovania pre podnikateľov o vyčíslenom rozdiely účtuje s vplyvom na vlastné imanie (nie na výsledok hospodárenia). Oceňovacie rozdiely sa netvoria ani z vkladov spoločníkov ani z interných zdrojov financovania. Použitím terminológie Medzinárodných štandardov finančného vykazovania (International Financial Reporting Standards – IFRS) by sme ich označili ako ostatné zisky, resp. prírastky (angl. gains) a ostatné náklady, resp. úbytky (angl. losses), a to tú časť, ktorá vzniká v dôsledku neukončených transakcií a účtuje sa súvahovo, teda s vplyvom na vlastné imanie (nie s vplyvom na náklad či výnos).

2.2 Členenie položiek vlastného imania pre potreby účtovania a pre potreby vykazovania v súvahe

Pri skúmaní štruktúry vlastného imania kapitálovej obchodnej spoločnosti je potrebné rozlišovať, či ide o zobrazenie vlastného imania v bežnom účtovníctve (účtovanie) alebo o požiadavky na vykazovanie informácií o vlastnom imaní v účtovnej závierke (prezentovanie informácií pre používateľov).

Pri **účtovaní o vlastnom imaní** štruktúra vlastného imania vychádza zo štruktúry účtov v rámci účtovnej osnovy pre podnikateľov (príloha č. 1 k postupom účtovania pre podnikateľov). O vlastnom imaní obchodných spoločností – podnikateľov sa účtuje na účtoch účtovných skupín:

- 41 – Základné imanie a kapitálové fondy,
- 42 – Fondy tvorené zo zisku a prevedené výsledky hospodárenia,
- 43 – Výsledok hospodárenia.

Pri **vykazovaní položiek vlastného imania v súvahe** sa postupuje podľa požiadaviek opatrenia Ministerstva financií SR pre konkrétnu veľkostnú skupinu účtovných jednotiek. Vzor účtovnej závierky (súvahy a výkazu ziskov a strát) je v prílohe č. 1 týchto opatrení:

- opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky, v znení neskorších predpisov;
- opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu, v znení neskorších predpisov.

Malé účtovné jednotky, veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu majú rovnaký vzor súvahy a pri vykazovaní položiek vlastného imania sa vychádza z požiadaviek na jeho členenie uvedených v riadkoch 80 – 100.

V tabuľke 4 uvádzame štruktúru vlastného imania kapitálovej obchodnej spoločnosti pre potreby účtovania a pre potreby vykazovania v súvahe malej a veľkej účtovnej jednotky.

Tab. 4: Štruktúra vlastného imania kapitálovej obchodnej spoločnosti pre potreby účtovania a pre potreby vykazovania v súvahe malej a veľkej účtovnej jednotky

Účty rámcovej účtovej osnovy	Položky súvahy		
	Označenie	Názov položky	Účet
	A.	Vlastné imanie	
	A.I.	Základné imanie	
411 – Základné imanie	A. I.1.	Základné imanie	411
419 – Zmeny základného imania	2.	Zmena základného imania	+/- 419
353 – Pohľadávky za upísané vlastné imanie (účet aktív)	3.	Pohľadávky za upísané vlastné imanie	- 353
412 – Emisné ážio	A.II.	Emisné ážio	412
413 – Ostatné kapitálové fondy	A.III.	Ostatné kapitálové fondy	413
	A.IV.	Zákonné rezervné fondy	
417 – Zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov (AÚ)	A.IV.1	Zákonný rezervný fond	417A, 421A
421 – Zákonný rezervný fond (AÚ)			
417 – Zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov (AÚ)	2.	Rezervný fond na vlastné akcie a vlastné podiely	417A, 421A
421 – Zákonný rezervný fond (AÚ)			
	A.V.	Ostatné fondy zo zisku	
423 – Štatutárne fondy	A.V.1.	Štatutárne fondy	423, 42X
42X – Fond vytvorený zo zisku na základe rozhodnutia štatutárneho orgánu účtovnej jednotky			
427 – Ostatné fondy	2.	Ostatné fondy	427, 42X
42X – Fond vytvorený zo zisku na základe rozhodnutia účtovnej jednotky			
	A.VI.	Oceňovacie rozdiely z precenenia	
414 – Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov	A.VI.1.	Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov	+/- 414
415 – Oceňovacie rozdiely z kapitálových účastín	2.	Oceňovacie rozdiely z kapitálových účastín	+/- 415
416 – Oceňovacie rozdiely z precenenia pri zlúčení, splnutí a rozdelení	3.	Oceňovacie rozdiely z precenenia pri zlúčení splnutí a rozdelení	+/- 416
	A.VII.	Výsledok hospodárenia minulých rokov	
428 – Nerozdelený zisk minulých rokov	A.VII.1.	Nerozdelený zisk minulých rokov	428
429 – Neuhradená strata minulých rokov	2.	Neuhradená strata minulých rokov	- 429
x	A.VIII.	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení	x

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov a súvahy malej a veľkej účtovnej jednotky

Kde AÚ je analytický účet, 42X je syntetický účet doplnený účtovnou jednotkou do účtovej skupiny 42 – Fondy tvorené zo zisku a prevedené výsledky hospodárenia.

2.3 Osobitosti v oblasti štruktúry vlastného imania kapitálových obchodných spoločností

V prípade, že účtovná jednotka vlastní svoje vlastné akcie (ak ide o akciovú spoločnosť) alebo svoje vlastné obchodné podiely (ak ide o spoločnosť s ručením obmedzeným), s účinnosťou od 1. 1. 2015 sa musia vykázat' na strane aktív súvahy ako samostatná položka v krátkodobom finančnom majetku (v súvahe malej a veľkej účtovnej jednotky v riadku 69). Zároveň v súlade s Obchodným zákonníkom sa k týmto akciám a obchodným podielom musí vytvoriť v rovnakej výške **rezervný fond** (označuje sa ako „rezervný fond na vlastné akcie a vlastné podiely“).

Podľa § 161d ods. 1 Obchodného zákonníka „Ak má spoločnosť v majetku vlastné akcie, nemožno vykonávať hlasovacie práva s nimi spojené. Ak spoločnosť účtuje vlastné akcie na strane aktív súvahy, musí vytvoriť osobitný rezervný fond v rovnakej výške, ktorý môže znížiť alebo zrušiť iba v prípade, ak časť vlastných akcií alebo všetky vlastné akcie prevedie na inú osobu alebo ak zníži základné imanie vzatím časti vlastných akcií alebo všetkých vlastných akcií z obehu.“ V tejto súvislosti je v Obchodnom zákonníku použitý nesprávny pojem „účtuje vlastné akcie na strane aktív súvahy...“, správne má byť „vykazuje na strane aktív súvahy“.

Postupy účtovania pre podnikateľov v § 47 ods. 9 konkretizujú uvedené ustanovenie Obchodného zákonníka takto: „Na účte 252 – Vlastné akcie a vlastné obchodné podiely sa účtujú vlastné akcie a obchodné podiely v obstarávacej cene. V účtovníctve sa na vlastné akcie a vlastné obchodné podiely vytvára zákonný rezervný fond, a to na účte 417 – Zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov alebo na účte 421 – Zákonný rezervný fond.“

Vytvorený rezervný fond na vlastné akcie a vlastné podiely sa vykazuje v súvahe malej a veľkej účtovnej jednotky v samostatnom riadku (ako to vyplýva z tabuľky 4). Pri vykazovaní sa nerozlišuje spôsob jeho tvorby – z kapitálových vkladov alebo z rozdeliteľných častí vlastného imania (napr. zo zisku, z nerozdeleného zisku minulých rokov či ďalších rozdeliteľných fondov pôvodne vytvorených zo zisku), vykáže sa vždy ako súčet.

Požiadavkou vytvorenia rezervného fondu na vlastné akcie a vlastné obchodné podiely nie sú dotknuté ustanovenia o povinnosti akciovej spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzeným vytvárať zákonný rezervný fond. (Obchodný zákonník, § 67)

Zákonný rezervný fond v akciovej spoločnosti sa vytvára podľa § 217 Obchodného zákonníka, podľa ktorého „Spoločnosť vytvára pri svojom vzniku rezervný fond vo výške najmenej 10 % základného imania. Tento fond je povinná každoročne dopĺňať o sumu určenú v stanovách, najmenej však vo výške 10 % z čistého zisku vyčísleného v riadnej účtovnej závierke, až do dosiahnutia výšky rezervného fondu určenej v stanovách, najmenej však do výšky 20 % základného imania.“

Podľa § 124 ods. 1 spoločnosť s ručením obmedzeným vytvára rezervný fond „v čase a vo výške, ktorú určuje spoločenská zmluva; ak sa rezervný fond nevytvorí už pri vzniku spoločnosti, je spoločnosť povinná ho vytvoriť z čistého zisku vykazaného v riadnej účtovnej závierke za rok, v ktorom sa zisk po prvý raz vytvorí, a to vo výške najmenej 5 % z čistého zisku, nie však viac ako 10 % základného imania. Tento fond je povinná každoročne dopĺňať o sumu určenú v spoločenskej zmluve alebo v stanovách, najmenej však vo výške 5 % z čistého zisku vyčísleného v ročnej účtovnej závierke, až do dosiahnutia výšky rezervného fondu určenej v spoločenskej zmluve alebo v stanovách, najmenej však do výšky 10 % základného imania.“

Z uvedeného vyplýva, že aj zákonný rezervný fond sa môže tvoriť z kapitálových vkladov a zo zisku; čistým ziskom sa z pohľadu účtovníctva rozumie kladný výsledok hospodárenia (zisk) po zdanení daňou z príjmov.

Akciová spoločnosť vytvára zákonný rezervný fond povinne už pri vzniku spoločnosti a potom ho dopĺňa zo zisku (ak ho vytvára) v každom nasledujúcom účtovnom období až do dosiahnutia stanovenej výšky. Spoločnosť s ručením obmedzeným nemá povinnosť vytvoriť

zákonný rezervný fond už pri vzniku (môže to však urobiť), musí ho ale tvoriť zo zisku (ak ho vytvorí) v každom účtovnom období, kedy zisk vytvorí, až do stanovenej výšky. Výška zákonného rezervného fondu sa odvíja od výšky základného imania. Takto vytvorený zákoný rezervný fond sa môže použiť len na krytie strát spoločnosti.

Akciová spoločnosť a spoločnosť s ručením obmedzeným môže vytvoriť **kapitálový fond z príspevkov**. Príspevkami sú „vklady“ akcionára alebo spoločníka do vlastného imania, ktoré nezvyšujú základné imanie a nie sú emisným áziom. Sú formou kapitálového fondu, ktorý je externým zdrojom majetku. Takéto vklady sa do 31. 12. 2017 označovali ako bezodplatne nadobudnutý majetok od spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným alebo akcionára (bezodplatne nadobudnutý majetok sa považoval za darovaný majetok). V každej publikácii, ktorá sa venovala tejto oblasti, sa ako zdroj darovaného majetku od spoločníkov alebo akcionárov účtoval ostatný kapitálový fond. Rovnako je to napr. aj v publikácii Máziková, Ondrušová, Seneši (2016).

Pojem kapitálový fond z príspevkov zaviedla novela Obchodného zákonníka, a to zákonom č. 264/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Týmto istým zákonom bol novelizovaný aj zákon o účtovníctve. Vo vzťahu ku kapitálovému fondu z príspevkov to bola novela v § 28, kde bol doplnený nový odsek 5, ktorý znie: Na základe splatenia príspevkov do kapitálového fondu z príspevkov sa účtuje v obchodnej spoločnosti a u spoločníka alebo akcionára vytvorenie kapitálového fondu z príspevkov podľa osobitného predpisu (§ 123 ods. 2 a § 217a Obchodného zákonníka). V účtovníctve spoločníka alebo akcionára sa splatené príspevky do kapitálového fondu z príspevkov účtujú ako súčasť ocenenia cenného papieru alebo podielu na základnom imaní.“

Pri príspevku do kapitálového fondu z príspevkov je podľa § 2 ods. 3 postupov účtovania pre podnikateľov dňom uskutočnenia účtovného prípadu deň splatenia príspevku; deň splatenia pri nepeňažnom príspevku je deň prevzatia príspevku obchodnou spoločnosťou a u akcionára alebo spoločníka je to deň odovzdania príspevku obchodnej spoločnosti. Z uvedeného vyplýva, že na účte 413 – Ostatné kapitálové fondy možno účtovať o príspevku až vtedy, keď účtovná jednotka prijala peňažné prostriedky (peňažný príspevok) a prevzala majetok (nepeňažný príspevok). Vyplýva to aj z § 28 ods. 5 zákona o účtovníctve.

Po právnej stránke sa celý proces prijatia príspevku (resp. poskytnutia príspevku) riadi ustanoveniami Obchodného zákonníka. Týka sa to spoločnosti s ručením obmedzeným (§ 123 ods. 2 Obchodného zákonníka) a akciovej spoločnosti (§ 217a Obchodného zákonníka). Z ustanovení Obchodného zákonníka vyplynú najmä tieto skutočnosti:

- kapitálový fond z príspevkov akcionárov môže vytvoriť len akciová spoločnosť,
- vytvorenie kapitálového fondu z príspevkov musí byť upravené v zakladateľskej zmluve alebo v stanovách,
- ak sa kapitálový fond z príspevkov vytvára už pri vzniku akciovej spoločnosti, musia ho schváliť zakladatelia,
- ak sa kapitálový fond z príspevkov tvorí počas trvania spoločnosti, musí jeho tvorbu schváliť valné zhromaždenie,
- na splatenie príspevku akcionára do kapitálového fondu sa primerane použijú ustanovenia o vkladoch,
- vklady sa za kapitálový fond považujú až okamihom splatenia,
- splatený kapitálový fond z príspevkov možno použiť na prerozdelenie akcionárom alebo na zvýšenie základného imania; prerozdeliť medzi akcionárov ho nie je možné, ak je spoločnosť v kríze, alebo ak by sa v dôsledku jeho prerozdelenia dostala do krízy,
- oznámenie o výške prerozdelenia splateného kapitálového fondu z príspevkov sa musí zverejniť najneskôr 60 dní vopred v Obchodnom vestníku,

- akcionár nie je povinný vrátiť plnenie z prerozdelenia kapitálového fondu z príspevkov akcionárov, ak preukáže, že plnenie prijal dobromyseľne.

Ustanovenia § 217a Obchodného zákonníka, ktoré sa vzťahujú na akciovú spoločnosť, sa podľa § 123 Obchodného zákonníka vzťahujú primerane aj na spoločnosť s ručením obmedzeným.

3 Informácie o vlastnom imaní prezentované v súvahách vybraných spoločností

Pri skúmaní vykazovania informácií o vlastnom imaní kapitálových obchodných spoločností sme sa zamerali predovšetkým na rezervný fond na vlastné akcie a kapitálový fond tvorený z príspevkov, ktoré považujeme za novšiu problematiku, s ktorou sa dotknuté účtovné jednotky museli vysporiadať.

Na overenie správnosti vykázania týchto informácií sme na základe selekcie vybrali auditované účtovné závierky za účtovné obdobie 2018, ktoré zostavili akciové spoločnosti zatriedené do veľkostnej skupiny veľkých účtovných jednotiek, pričom sme vychádzali len z údajov za bežné účtovné obdobie.

Nami vybrané účtovné jednotky sú z oblasti výroby strojov a zariadení SK NACE 28 Výroba strojov a zariadení zverejnených vo verejnej časti registra účtovných závierok. Konkrétne ide o tieto účtovné jednotky:

- KINEX BEARINGS, a. s., Bytča (v tabuľke 5 je použité skrátené označenie KINEX),
- PPS Group, a. s., Detva (v tabuľke 5 je použité skrátené označenie PPS),
- MATADOR Industries, a. s., Dubnica nad Váhom (v tabuľke 5 je použité skrátené označenie MATADOR).

Tab. 5: Prezentácia informácií o vlastnom imaní v súvahách vybraných spoločností
(v celých eurách)

Položky súvahy					
Označenie	Názov položky	Číslo riadka	KINEX	PPS	MATADOR
A.	Vlastné imanie spolu	80	23 720 664	11 371 964	12 376 168
A.I.	Základné imanie	81	4 448 876	6 486 948	12 328 632
A. I.1.	Základné imanie (411)	82	4 448 876	6 486 948	12 328 632
2.	Zmena základného imania (+/- 419)	83			
3.	Pohľadávky za upísané vlastné imanie (- 353)	84			
A.II.	Emisné ážio (412)	85			
A.III.	Ostatné kapitálové fondy (413)	86			
A.IV.	Zákonné rezervné fondy	87	1 155 329	1 297 390	247 550
A.IV.1	Zákonný rezervný fond (417A, 421A)	88	1 119 077	1 297 390	247 550
2.	Rezervný fond na vlastné akcie a vlastné podiely (417A, 421A)	89	36 252		
A.V.	Ostatné fondy zo zisku	90			
A.V.1.	Štatutárne fondy (423, 42X)	91			
2.	Ostatné fondy (427, 42X)	92			
A.VI.	Oceňovacie rozdiely z precenenia	93		- 879 473	
A.VI.1.	Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov (+/- 414)	94		- 879 473	
2.	Oceňovacie rozdiely z kapitálových účastín (+/- 415)	95			
3.	Oceňovacie rozdiely z precenenia pri zlúčení splynutí a rozdelení (+/- 416)	96			
A.VII.	Výsledok hospodárenia minulých rokov	97	20 264 662	3 912 620	183 414
A.VII.1.	Nerozdelený zisk minulých rokov (428)	98	26 630 043	17 238 523	183 414
2.	Neuhradená strata minulých rokov (- 429)	99	- 6 365 381	-13 325 903	
A.VIII.	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení	100	- 2 148 203	554 479	- 383 437

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa súvah z registra účtovných závierok citovaných spoločností

Doplňujúce informácie o vlastnom imaní majú jednotlivé účtovné jednotky zverejnené v poznámkach účtovnej závierky. Poznámky každej účtovnej jednotky obsahujú prehľad o pohybe vlastného imania, ktoré musia veľké účtovné jednotky zostavovať povinne. Pri našom skúmaní sme zistili, že neobsahovali vždy požadovanú doplňujúcu informáciu o kapitálovom fonde z príspevkov.

Ako vyplýva z tabuľky 5, akciová spoločnosť **KINEX** vykazuje v súvahe Rezervný fond na vlastné akcie. V súvahe na strane aktív spoločnosť vykazuje Vlastné akcie v rovnakej sume (36 252 €), v akej vykazuje vytvorený Rezervný fond na vlastné akcie. Existenciu Rezervného fondu na vlastné akcie opisuje taktiež v poznámkach účtovnej závierky, kde je uvedený aj dôvod nadobudnutia vlastných akcií. V prehľade o pohybe vlastného imania je však v riadku

Rezervný fond na vlastné akcie v obidvoch vykazovaných účtovných obdobiach nula. Požadovanú informáciu o existencii či neexistencii kapitálového fondu z príspevkov sme v poznámkach účtovnej závierky nenašli.

Akciová spoločnosť **PPS** v súvahe nevykazuje ani vlastné akcie ani Rezervný fond na vlastné akcie. Splnila si však povinnosť uviesť v poznámkach účtovnej závierky informáciu o tom, či tvorila alebo netvorila kapitálový fond z príspevkov. Pri informáciách o vlastnom imaní v časti „Opis tvorby kapitálového fondu z príspevkov“ je uvedené „bez náplne“.

Akciová spoločnosť **MATADOR** v súvahe nevykazuje ani vlastné akcie ani Rezervný fond na vlastné akcie. Nesplnila si však povinnosť uviesť poznámkach účtovnej závierky informáciu o tom, či tvorila alebo netvorila kapitálový fond z príspevkov.

4 Záver

Nárok vlastníkov na majetok kapitálovej obchodnej spoločnosti, prezentovaný v súvahe účtovnej závierky spoločnosti ako vlastné imanie, je pre používateľov informácií z účtovnej závierky z hľadiska ich rozhodovania sa vo vzťahu k tejto spoločnosti zásadnou informáciou. Osobitne relevantná je takáto informácia pre samotných akcionárov a spoločníkov, pretože im z tohto nároku vyplývajú rôzne práva, ale aj povinnosti.

Súhrnná informácia o vlastnom imaní nie je pre rozhodovanie sa postačujúca, dôležité je poznať štruktúru vlastného imania konkrétnej kapitálovej obchodnej spoločnosti. Pri skúmaní teoretických východísk štruktúry vlastného imania kapitálovej obchodnej spoločnosti sme vychádzali z Obchodného zákonníka, ktorý je špecifickým zákonom upravujúcim činnosť, postavenie a ďalšie skutočnosti nami skúmaných kapitálových obchodných spoločností. Upravuje tiež vlastné imanie a jeho štruktúru.

Na základe príslušných ustanovení obchodného práva sme identifikovali tri skupiny položiek vlastného imania:

- položky vytvorené z externých zdrojov financovania,
- položky vytvorené internými zdrojmi kapitálovej obchodnej spoločnosti (zisk/strata),
- položky vzniknuté v dôsledku precenenia majetku a záväzkov na reálnu hodnotu.

Všetky požiadavky Obchodného zákonníka v oblasti vlastného imania kapitálovej obchodnej spoločnosti, ktoré sú predmetom účtovníctva, musia byť zohľadnené v účtovníctve tejto spoločnosti, a to na príslušných účtoch aj prezentované v účtovnej závierke. V príspevku sme neskúmali všetky položky vlastného imania, ale zamerali sme sa len na časovo najmladšie, pričom za takéto sme považoval:

- Rezervný fond na vlastné akcie a vlastné podiely,
- Kapitálový fond z príspevkov.

O rezervnom fonde na vlastné akcie a vlastné podiely sa účtuje a vykazuje sa od 1. 1. 2015. Kapitálový fond z príspevkov sa môže vytvárať od 1. 1. 2018. Výskumom sme zisťovali, ako sa s požiadavkami na vykazovanie a uvedenie informácií v poznámkach účtovnej závierky o týchto dvoch položkách vysporiadali tri akciové spoločnosti z oblasti výroby strojov a zariadení. Údaje sme čerpali z verejnej časti registra účtovných závierok.

Na základe analýzy, ktorú sme uviedli v časti 3 príspevku, môžeme konštatovať, že ani v jednej nami analyzovanej účtovnej závierke zostavenej k 31. 12. 2018 účtovná jednotka nebola pri vykazovaní informácií o rezervnom fonde na vlastné akcie a vlastné obchodné podiely a kapitálovom fonde z príspevkov dôsledná.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu APVV č. APVV-16-0602 „Zvyšovanie relevantnosti účtovných informácií v SR – od nákladov k hodnote“.

Literatúra

- [1] Blahušiaková, M. (2010). *Súvaha ako súčasť účtovnej závierky*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM.
- [2] EUR-LEX (2019). *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/30/EÚ z 25. októbra 2012 o koordinácii ochranných opatrení, ktoré členské štáty vyžadujú od obchodných spoločností na ochranu záujmov spoločníkov a tretích osôb v zmysle druhého odseku článku 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, pokiaľ ide o zakladanie akciových spoločností a udržiavanie a zmenu ich základného imania, s cieľom dosiahnuť rovnocennosť týchto opatrení*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0030>.
- [3] EUR-LEX (2019). *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX:32013L0034>.
- [4] Farkaš, R. (2018). *Vlastné imanie obchodných spoločností. Účtovné aspekty*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer.
- [5] Máziková, K., Ondrušová, L., & Seneši, N. (2016). *Účtovníctvo vlastníckych transakcií*. Bratislava: Wolters Kluwer.
- [6] Máziková, K., Mateášová, M., & Ondrušová, L. (2019). *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. Bratislava: Wolters Kluwer.
- [7] *Medzinárodné štandardy finančného vykazovania (International Financial Reporting Standards – IFRS)* [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:02008R1126-20180101&from=SK>.
- [8] MF SR (2019). *Opatrenie Ministerstva financií SR č. 23054/2002-92 zo 16. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: <https://www.finance.gov.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/postupy-uctovania/>
- [9] MF SR (2019). *Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 6. decembra 2017 č. MF/14776/2017-74, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: <https://www.finance.gov.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/postupy-uctovania/>
- [10] MF SR (2019). *Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky, v znení neskorších predpisov*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na <https://www.finance.gov.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/uctovna-zavierka-malu-uctovnu-jednotku/>
- [11] MF SR (2019). *Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu, v znení neskorších predpisov*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na:

<https://www.finance.gov.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/uctovna-zavierka-velku-uctovnu-jednotku-subjekt-verejneho-zaujmu/>

- [12] Pakšiová, R. (2014). *Majetková podstata podniku*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM.
- [13] Šlosárová, A., & Blahušiaková, M. (2017). *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava: Wolters Kluwer.
- [14] Tumpach, M. (2006). *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*. Bratislava: IURA EDITION.
- [15] Tumpach, M., Manová, E., & Meluchová, J. (2014). Relevantnosť národného podnikového finančného výkazníctva v Slovenskej republike z pohľadu veriteľov ako nepriviligovaných používateľov. *Ekonomický Časopis: Časopis Pre Ekonomickú Teóriu, Hospodársku Politiku, Spoločensko-Ekonomické Prognózovanie = Journal For Economic Theory, Economic Policy, Social And Economic Forecasting*, 62(5), 495-507.
- [16] Slov-lex (2019). *Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/1991/513/ZZ_1991_513_20180901.pdf
- [17] Slov-lex (2019). *Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2002/431/ZZ_2002_431_20181001.pdf.
- [18] Slov-lex (2019). *Zákon č. 264/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*. [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2017/264/ZZ_2017_264_20180101.pdf.

Register účtovných závierok:

- [19] Účtovná závierka spoločnosti KINEX BEARINGS, a. s., zostavená k 31. 12. 2018 [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: <http://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/6533325>
- [20] Účtovná závierka spoločnosti PPS Group, a. s., zostavená k 31. 12. 2018 [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: <http://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/6621525>
- [21] Účtovná závierka spoločnosti MATADOR Industries, a. s., zostavená k 31. 12. 2018 [cit. 30. 5. 2019] Dostupné na: <http://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/6554707>